

Žil Vern

DVADESET HILJADA MILJA POD MOREM (odlomak)

Profesor Aronaks pridružuje se posadi kapetana Nema. Putuje podmornicom „Nautilus” i usput doživljava neobične i uzbudljive avanture. O kakvim čudesnim prizorima podvodnog sveta pripoveda Žil Vern, otkrićeš kad pročitaš ovaj odlomak.

Bližila se ponoć. Voda je bila potpuno mračna, ali kapetan Nemo mi je pokazao u daljini crvenkastu tačku, kao neku svetlost, udaljenu oko dve milje od „Nautilusa”. Nisam mogao da pretpostavim kakva je to vatra bila, otkuda i kako se održavala u vodi. U svakom slučaju, ona nam je svetlela, istina nejasno, ali sam se uskoro navikao na mrak i tada sam shvatio zašto nam nisu potrebne Rumkorfove električne lampe.

Kapetan i ja smo išli jedan pored drugog pravo prema označenoj vatri. Ravno tlo se postepeno uzdizalo. Išli smo dugim koracima uz pomoć štapova. Ali smo ipak sporo napredovali, jer su nam noge stalno upadale u neku vrstu mulja pomešanog s algama i glatkim šljunkom.

To kamenje je bilo rasuto po okeanskom dnu po izvesnom redu koji nisam mogao da objasnim. Primećivao sam neprocenjivo dugačke brazde kako se gube u mračnim daljinama. Bilo je još čudnih pojava koje nisam mogao da razjasnim. Činilo mi se da olovnim cipelama gazim po rasutim kostima i da one krckaju pod mojim korakom. Kakvom smo to prostranom dolinom prolazili? Hteo sam da pitam kapetana, ali još uvek nisam razumevao govor znacima kojima se jedino moglo sporazumevati u podvodnim šetnjama.

Sve se više pojačavala crvena svetlost koja nas je vodila i obasjavala nam vidik. Vrlo me je interesovalo prisustvo tog ognjišta pod vodom. Da li je ta pojava bila u vezi sa elektricitetom? Ili ću videti neku prirodnu pojavu, još nepoznatu naučnicima sa zemlje? Ili je to možda, prošlo mi je kroz glavu, delo čovečijih ruku? Možda ću sresti u tim dubinama prijatelje kapetana Nema koji, kao i on, žive tim čudnim životom i on im sada ide u posetu? Možda ću tu naići na čitavu koloniju izbeglica koji su, siti zemaljske bede, pošli da traže i našli nezavisnost u dubinama okeana? Sve takve lude, nemoguće misli su mi prolazile kroz glavu i u tom prenapetom duševnom stanju u kome sam bio zbog svih čuda koja sam neprestano gledao, ne bih se začudio da sam otkrio na dnu mora neki grad o kome sanja kapetan Nemo!

Put je bivao sve osvetljeniji. Sa vrha jedne planine, visoke osam stotina stopa, zračila je bela svetlost. Ali to što sam ja video bio je samo odblesak od vode. Izvor te neobjašnjive svetlosti bio je na drugoj strani planine.

Po kamenom tlu Atlantika, izbrazdanom kao lavirint, kapetan Nemo se kretao bez oklevanja. On je poznavao taj mračni put. Bez sumnje je više puta prošao njime i nije mogao da se izgubi. Pratio sam ga sa nepokolebljivim poverenjem. Izgledao mi je kao neki morski duh i dok je koračao preda mnom, divio sam se njegovom visokom stasu koji se ocrtavao kao crna senka prema svetlom horizontu.

nautilus – rod glavonožaca s velikom ljušturicom u obliku spirale, koja je izdeljena u komore. Ranije su živeli u ogromnom broju, a danas ih ima samo nekoliko vrsta u australijskim vodama i u Indijskom okeanu

Ruhmkorf, Hajnrih Danijel – nemački konstruktor instrumenata za fiziku

lavirint – mesto sa mnogo hodnika, prolaza, izukrštanih staza i dr. iz kojih je teško naći izlaz

Bio je jedan čas po ponoći. Stigli smo do podnožja planine, ali da bismo se popeli, trebalo je da prođemo teško prohodnim stazama kroz šumu šiblja.

Da, niska šuma mrtvog drveća, bez lišća, bez soka, okamenjenog u vodi, između koga su ovde-onda štrčali visoki borovi. Kao ugljenisano, drveće je stajalo uspravno, a grane, kao izrezane od crne hartije, ocrtavale su se jasno prema vodenoj tavanici. Kao kad bi se zamislila šuma Harca na padini potopljene planine. Staze su bile zakrčene algama i vodenim travama po kojima je vrveo svet glavonožaca. Hvatao sam se za stabla dok sam se peo uz stene, kidao morske puzavice koje su se vile s drveta na drvo i plašio ribe koje su se krile po granama. Bio sam zanet i nisam više osećao umor. Išao sam za neumornim vođom.

Kakav prizor! Kako da ga predstavim? Kako da opišem drveće i stene okružene vodom, koji su donjim delom tonuli u stravičan mrak, a vrhovima bili osvetljeni crvenkastom svetlošću koju je udvostručavao vodeni blesak? Dok smo se peli, stene su se odronjavale za nama uz potmulu buku kao lavina. Levo i desno su se videle prostrane zaravni, kao da ih je čovek isklesao, i katkad sam se pitao neće li odnekud da iskrсне neki stanovnik ovih podmorskih krajeva.

Ali kapetan Nemo se stalno peo. Nisam hteo da zaostanem i hrabro sam išao za njim. Palica mi je bila od velike pomoći. Svaki nespretni korak mogao je da bude opasan na tim uskim stazama, usećenim na obroncima kratera, ali ja sam koračao sigurno i nisam osećao vrtoglavicu. Čas sam preskakao duboke pukotine preko kojih se na kopnu ne bih usudio da pređem, čas sam prelazio preko nesigurnog brvna prebačenog preko ambisa, ne gledajući pod noge, pošto mi je pogled bio zauzet posmatranjem lepota ovih predela. Ogromne stene su bile nagnute nad nepravilno isklesanom osnovom, kao da su prkosile zakonu ravnoteže.

Prirodne kule, široki blokovi izreckani kao bedemi na tvrđavama, naginjali su se pod uglovima pod kojima se ne bi održali na suvu zbog dejstva zemljine težine. Zar nisam i ja osetio tu razliku koju stvara gustina vode kad sam se, uprkos teškom odelu, metalnoj kapi i olovnom cipelama, kretao kao divokoza uz nepristupačne vrletiče?

Posle dva časa od napuštanja „Nautilusa” prešli smo šumski pojas i nad našim glavama se dizao sto stopa visok vrh planine, kao crna senka na bleštavoj svetlosti sa suprotne padine. Jata riba su se dizala ispred naših nogu, kao poplašene ptice u visokoj travi. U stenama su bila izlokana nepristupačna udubljenja, duboke pećine, nedostižne provalije u kojima su se kretale ogromne prilike. Krv mi se ledila kad bi se pojavila neka džinovska antena i preprečila mi put ili se čulo iz mračnih šupljina strašno škljocanje makazama! Hiljadu svetlih tačaka u pomrčini: oči džinovskih morskih paukova skrivenih u jazbinama. Rakovi su se propinjali kao oklopnici i pri pokretu izvodili šum nalik na zveket gvožđa, a strašni polipi su pružali pipke kao živo šiblje od zmija.

Kakav je to bio čudan, još nepoznat svet? Kom redu su pripadali ti zglavkari kojima je stena služila kao drugi oklop? Gde je priroda otkrila tajnu njihovog postojanja i koliko vekova oni tako žive u najdubljim slojevima okeana?

Ali nisam mogao da se zaustavim. Kapetan Nemo nije obraćao pažnje, pošto je već bio navikao na strašne životinje. Stigli smo na prvu zaravan gde su me čekala i druga iznenađenja. Tu su se nazirale živopisne ruševine, koje su poticale od dela čovekovih ruku. U velikim gomilama kamenja mogli su se nazreti nejasni oblici dvoraca, hramova pokrivenih rascvetalim biljem i, umesto bršljanom, obraslih debelim slojem algi i morskih trava.

krater – levkasti otvor na vrhu vulkana, vulkansko grotlo

ambis – provalija, bezdan

polipi – organizmi u moru, cevastog oblika koji su većinom jednim krajem prirasli za tvrdi podlogu, a na drugom slobodnom kraju imaju usni otvor s pipcima za hvatanje plena

Koji je to deo sveta bio potopljen u kataklizmi? Ko je postavio to stenje i kamenje kao spomenike praistorijskih hramova? Gde sam to bio, kuda me je odvela mašta kapetana Nema?

Hteo sam da ga to pitam. Pošto nisam mogao, zaustavio sam ga. Uhvatio sam ga za ruku. Ali mi je on samo mahanjem glave pokazao poslednji vrh planine, kao da je hteo da kaže:

– Hajde, još idi, idi stalno!

Poslednjim naporom sam išao za njim i za nekoliko minuta popeo sam se na vrh uzdignut nekoliko desetina metara iznad cele stenovite mase.

Posmatrao sam padinu kojom smo se popeli. Planina se dizala svega oko sedam stotina do osam stotina stopa iznad doline, ali sa suprotne strane visina joj je bila dvostruka. Daleko sam obuhvatio pogledom veliki prostor osvetljen jakom svetlošću. Ta planina je u stvari bila vulkan. Pedeset stopa ispod vrha, usred kiše kamenja i šljake, kuljala je bujica lave iz širokog kratera i rasprskavala se u vodi kao plameni vodopad. Vulkan je tako osvetljivao dolinu do krajnje granice horizonta.

Rekao sam da je podmorski krater izbacivao lavu, a ne vatru. Vatri je potreban kiseonik iz vazduha, a on se ne stvara pod vodom; ali lava ima sopstvene principe užarenja i može da dostigne belo usijanje, pobeđnički se bori s vodom i s njom u dodiru stvara vodenu paru. Brze struje su rastvarale i odnosile sve gasove, a bujica lave je klizila do podnožja planine.

Tu, pred mojim očima se, u stvari, pojavljivao srušen, razoren, potopljen grad, s razbijenim krovovima, porušenim hramovima, razvaljenim svodovima, stubovima poleglim po zemlji, gde se još osećao smisao za skladne proporcije toskanske arhitekture; malo dalje, ostaci velikog vodovoda; ovde, uzvišenje nekog akropolja s lebdećim oblicima Partenona; tamo, ostaci keja, kao da je nekad neka antička luka štitila trgovačke brodove i ratne lađe kraj obale nekog iščezlog okeana; malo dalje još, dugačke linije srušenih zidina, puste široke ulice, čitava jedna Pompeja potopljena vodom, koju je kapetan Nemo vaskrsavao pred mojim očima!

Gde sam? Gde sam? Hteo sam po svaku cenu da znam, hteo sam da govorim, hteo sam da zbacim metalnu loptu s glave.

Ali kapetan Nemo mi je prišao i zaustavio me jednim pokretom. Zatim je podigao parče kredastog kamena, prišao jednoj bazaltnoj steni i napisao samo jednu reč:

ATLANTIDA.

Preveo Bora Grujić

kataklizma – elementarna nepogoda, nesreća velikih razmera (vulkanska erupcija, zemljotres) koja izaziva poremećaje na Zemljinoj površini i u živom svetu

akropolj – akropola, tvrđava (obično na brdu) u gradovima Stare Grčke

Partenon – hram posvećen grčkoj boginji Atini

Pompeja – rimski grad koji je, u prvom veku nove ere, nestao u erupciji vulkana Vezuv

Atlantida – legendarna zemlja s visokorazvijenom civilizacijom koja je pre više hiljada godina potonula u more

Жил Верн (1828–1905), француски писац, аутор научнофантастичне прозе. Најпознатија дела: *Двадесет хиљада миља под морем*, *Пути у средишње Земље*, *Пути око света за осамдесет дана*, *Пет недеља у балону*, *Путовање на Месец*.

- ✿ С јунацима Жила Верна крећеш у невероватну подводну шетњу. Уочи необичне детаље који чине подводни пејзаж, слику света морских дубина. Потражи стилске фигуре којима је он сликовито представљен.
- ✿ Шта осећа и о чему размишља професор Аронакс док неуморно следи капетана Нема? Коју би особину професоровог духа посебно истакао/ла?
- ✿ Откуда потиче чудна светлост која прати јунаке?
- ✿ Откриће Атлантиде је врхунац овог магичног путовања. Како је она описана?

Научнофантастични роман

У **научнофантастичним** романима описују се измишљена научна достигнућа. На пример, путовања у свемир, истраживања морских дубина, одлазак у нестварну земљу итд. Најпознатији писци научнофантастичних дела су: Жил Верн, Артур Кларк, Херберт Велс, Исак Асимов, Станислав Лем и други.

Многи научни пројекти и проналасци **инспирисани су делима Жила Верна**. Ево неких од њих:

- **открића Северног и Јужног пола и извора Нила** (*Доживљаји кайеџана Хаџераса, Двадесет хиљада миља ѿод морем и Пеџ недеља у балону*);
- **свемирска путовања и одлазак човека на Месец** (*Са Земље ка Месецу и Око Месеца*).

Међутим, **за неке изуме се мисли да их је Жил Верн предвидео, а није:**

- **подморница** – постојала је и пре него што је написан роман *Двадесет хиљада миља ѿод морем*;
- **атомска бомба** – погрешно се верује да у роману *Поздрав засџави* Жил Верн пише о бомби; реч је о једном јаком експлозиву.